

Summer Investigative Reporting Course, July 11–29, 2022
Columbia Journalism School

Suoritin tutkivan journalismin kesäkurssin Columbian yliopistossa New Yorkissa heinäkuussa 2022. Minun oli tarkoitus osallistua kolmen viikon mittaiselle kurssille jo kesällä 2020, mutta koronapandemian vuoksi se peruttiin 2020–2021. Onneksi tänä kesänä se taas järjestettiin ja pääsin kurssille aiemmalla stipendillä.

Olin kuullut kurssille aiempina vuosina osallistuneilta kollegoiltani siitä paljon kehuja: ”Se oli tärkeä omien ajatusten laukaisijana!” eräs toimittaja kertoi minulle. Nyt minun on helppoa yhtyä näkemykseen. Vaikka kurssi tarjosi paljon käytännön työkaluja, oli suurin anti inspiroivassa ja innostavassa kokonaisuudessa. On vaikea nostaa esiin yksittäisiä opettajia, ja totuuden nimessä on sanottava, että opettajien pedagogisessa osaamisessa oli eroa. Pääasiassa kuitenkin kaikki hoitivat tonttinsa hyvin. He osallistivat ja tuntuivat olevan innoissaan omasta työstään. Parhaita olivatkin ne päivät, jolloin journalistiopettajat avasivat asioita omien juttujensa ja tutkimustensa kautta. Esimerkit olivat valaisevia. Toisaalta ne olivat usein hyvin Amerika-keskeisiä ja vaatineet niin paljon resursseja, että suomalaismediat ja -toimittajat voivat vain haaveilla sellaisesta.

Ammattitaitoisten opettajien lisäksi isossa roolissa oli meidän kuudentoista oppilaan ryhmä. Myös heiltä oppi paljon, ja oli kiinnostavaa olla intensiivisesti kolme viikkoa samanhenkisten ja innostuneiden toimittajien parissa. Kurssin lopussa aisti, että kaikki olivat entistä inspiroituneempia työssään. Kurssille osallistui kuusitoista toimittajaa yhdeksästä eri maasta: Suomen lisäksi oli toimittajia Sveitsistä, Kiinasta, Indonesiasta, Intiasta, Singaporesta, Keniasta, Argentiinasta ja Kolumbiasta. Osa oli uransa alussa, osa oli tehnyt toimittajantöitä jo kymmeniä vuosia.

Kurssi jakaantui karkeasti teemoihin viikoittain. Ensimmäisellä viikolla perehdyttiin tutkivan journalismin perusteisiin niin Pro Publican toimituspäällikön Charlie Ornsteinin kuin vierailevien luennoitsijoiden tunneilla. Kurssin alussa myös käytiin läpi oppilaiden omia juttuideoita. Kunkin oli pitänyt tuoda kurssille kaksi juttuideaa, joista toista hiottaisiin kurssin aikana. Ajatus oli hyvä, mutta moniin aiheisiin ei lopulta löytynyt uusia työkaluja. Ehkä hyödyllisempää olisi ollut se, että kurssin alussa olisi yhdessä ideoitu uusia juttuaiheita, joita olisi kurssin aikana – esimerkiksi pienryhmissä – kehitetty. Monien oppilaiden aiheet olivat vielä hyvin alkutekijöissä, joten niiden edistäminen kurssin aikana oli vaikeaa.

Ensimmäisellä viikolla myös paneuduttiin erilaisten tietokantojen ja hakukoneiden tehokkaaseen hyödyntämiseen (”Google is NOT the web”) sekä yritysten kirjanpitojen

tutkimiseen. Quinnipiacin yliopiston yritysjournalismin opettaja Sara Silver opasti omien juttuprojektiansa avulla hyvin konkreettisesti ja kiinnostavasti yritystalouden saloihin. Millä tavalla yritykset pyrkivät piilottamaan omia kassavirta- ja velkaantumisongelmiaan? Käytännössä kahden päivän aikana opimme pintapuolisesti lukemaan yritysraportteja ja tilinpäätöstietoja, huomaamaan varoitusmerkkejä niistä. Silverin esimerkit Netflixin tilinpäätösten tutkimisesta olivat erittäin valaisevia. Kyseinen talousjournalismin laji kuitenkin vaatisi harjoittelua ja rutiinia, jotta sitä voisi itse tehokkaasti hyödyntää omassa työssä.

Toisella viikolla opettelimme datajournalismin perusteita – käytännössä Google Sheetin tehokasta käyttöä. The Wall Street Journalin datatoimittajan Inti Pancheron tunnit olivat käytännönläheisiä ja hyödyllisiä. Konkreettisisissa harjoitteissa pääsimme itse ratkaisemaan ongelmia, hakemaan taulukoita internetistä ja analysoimaan niitä. Välillä turhauttavaa, mutta lopulta palkitsevaa. Osa opiskelijoista toki oli tehnyt ”excelinpyörittelyä” työssään paljonkin, mutta itselleni tämä kaikki oli suhteellisen uutta. Toki itselleni joillain toisilla tunneilla oli paljon entuudestaan tuttuja, kuten pitkien juttujen rakentamiseen tai tietoturvaan liittyviä asioita.

Toisen viikon lopulla keskityimme avointen lähteiden hyödyntämiseen tutkivassa journalismissa. Oli kiinnostavaa opetella esimerkiksi sitä, millä tavalla kuvien metatietoja ja kuvassa näkyviä vihjeitä voi hyödyntää kuvan ottajan paikantamisessa. Saimme myös pintapuoliset opetukset, kuinka lento- ja laivatietoja ja karttaohjelmia voi hyödyntää tutkivan journalismin työssä. Google Mapsin ja erilaisten hakukoneiden tehokas käyttäminen on inspiroivaa ja hauskaa, ja toivon, että vielä joskus pääsen hyödyntämään kyseisiä taitoja työssäni.

Päivät olivat aika täyteen ahdettu niin että illalla oli vaikea edes muistaa, mitä kaikkea oli päivän aikana opiskeltu. Toki muistiinpanoja ja luentomateriaaleja selaillessa muisti palautui nopeasti. Kolme viikkoa on samaan aikaan pitkä, mutta myös lyhyt aika. Jokaiseen kurssin aihealueeseen olisi hyvin voinut käyttää yksinään kolme viikkoa eikä sekään olisi riittänyt. Esimerkiksi tiedon louhimiseen verkkosivuilta ja sosiaalisesta mediasta olisi voinut käyttää huomattavasti enemmän aikaa. Saimme vain pintaraapaisun Python-ohjelmointikielen hyödyntämisestä datan louhimisessa, ja on vaikea uskoa, että kukaan kurssilaisista oikeasti kykeni päivän päätteeksi ottamaan ohjelmointityökaluja käyttöön. Opettaja Mark Hansen veti päivän innostuneesti, mutta hieman yliarvioiden oppilaiden osaamisen lähtötason. ”I had a brain damage”, yksi kurssilaisista hoki vielä seuraavana päivänä.

Itse ajattelen, että kaikkien työkalujen omaksuminen ei ollut kurssin tehtävä, vaan tarkoitus oli ainoastaan avartaa mahdollisuuksien ikkunaa, laajentaa tutkivan journalismin mahdollisuuksia. Monissa toimituksissa myös on omat koodarit, jotka

pystyvät tehokkaasti koodaamaan ohjelman, joka kerää dataa tai tekee mitä käsketään – kunhan toimittaja vain osaa pyytää koodarilta oikeita asioita. Kaikkien työkalujen omaksumista tärkeämpää onkin osata kommunikoida muiden asiantuntijoiden kanssa. Toimittajan on hyvä tietää, mitä hän voi pyytää. Jo sen ymmärtäminen on arvokasta.

Kolmantena ja viimeisenä viikkona opimme muun muassa faktantarkistusta, kansainvälistä yhteistyötä, pitkien tekstien kirjoittamista ja traumatisoituneiden ihmisten haastattelemista. Kaikki kiinnostavia aiheita, mutta usein tuntui, että ehdimme vain pintaraapaista jokaista. Kaikista olisi halunnut kuulla lisää. Jäi tiedonjano, mikä toki on hyvä merkki. Opettelu jatkuu kurssin jälkeen.

Omalta osaltani kurssin teki erityisen mielenkiintoiseksi se, että työnkuvani on vaihtunut siitä, kun sain stipendin kurssille. Vuonna 2019 olin toimittaja ja halusin erikoistua nimenomaan tutkivaan journalismiin. Kuitenkin elokuussa 2021 aloitin työt tietokirjallisuuden kustannustoimittajana. Kun keväällä 2022 sain kuulla, että kurssi järjestetään tulevana kesänä, mietin pitkään, onko siitä ylipäättään hyötyä nykyisessä työssäni. Päädyin kuitenkin siihen, että aivan taatusti on. Nyt voin sanoa, että aavistus oli oikea. Vaikka kaikkia kurssin työkaluja tuskin tulen koskaan käyttämään kustannustoimittajana, auttoi kurssi näkemään tietokirjallisuuden uudessa valossa.

Tutkivan journalismin työkalut ovat myös tietokirjailijoiden käytössä, ja kun yhä enemmän julkaistaan tarinallista (usein journalistien kirjoittamaa) tietokirjallisuutta, korostuu faktantarkistuksen, editoimisen ja tarinankuljettamisen keinot sekä journalistieettiset kysymykset. Tietokirjallisuudelle tekee hyvää ammentaa journalismin totuuskäsityksestä ja tutkivan journalismin eetoksesta. Pysin työssäni vaalimaan sitä.

Kurssi vahvisti aiemmin tekemäni havainnon, että tutkiva journalismi ei oikeasti ole *journalismin erikoisjoukkojen* mystistä työtä, journalismin kuningaslaji. Puhuisin ennemmin tutkivan journalismin työkaluista kuin tutkivasta journalismista yhtenä journalismin lajina. Kurssilla toistettiin usein fraasia ”investigative mindset”. Tutkiva toimittaja ei vain raportoi, mitä tapahtuu, vaan hän pyrkii itse löytämään uutisia. Kurssilla opetetut työkalut auttavat penkomisessa ja epäkohtien löytämisessä. Tutkiva journalismi voi tarkoittaa monia asioita, mutta konkreettisesti se on ihan normaalia journalismia, jossa väitteitä pyritään varmistamaan monista eri lähteistä ja jossa epäkohtia pyritään todistamaan asiakirjojen ja datan avulla. Periaatteessa ”tutkiva mielenlaatu” on yksinkertaisimmillaan sitä, että toimittaja pyrkii tekemään työnsä mahdollisimman hyvin, ei julkaise puolitotuuksia tai valheita. Tutkivalla journalismilla on turhan glorifioitu maine, kun kyseessä pitäisi olla aivan tavallisista journalismin periaatteista. On jopa hieman erikoista, että journalismin peruslähtökohdat on brändätty tutkivaksi journalismiksi, ikään kuin perusjournalismin ei tarvitsisi noudattaa

samoja sääntöjä. Journalismi on totuuden kaivamista, ja siihen kurssilla opitut tarjoavat hyviä työkaluja.

Kurssilla oli monia eri alojen asiantuntijoita, ja opiskelijalle saattoi tulla ähky: pitääkö minun osata nämä kaikki. Mutta itselleni suurin oivallus liittyi siihen, että kukin opettaja osasi jonkin tietyn asian tosi hyvin: yksi osasi avointen lähteiden, erityisesti karttojen tutkimisen, toinen hallitsi haastattelutekniikat, kolmas osasi käyttää internetin hakupalveluita ja tietokantoja tehokkaasti, neljäs ymmärsi yritysten tilinpäätösten ja raporttien päälle. He olivat erikoistuneet johonkin tiettyyn asiaan, mutta usein onnistuneeseen lopputulokseen tarvitaan myös muita asiantuntijoita: tarkkoja editoreja, datajournalisteja, fikseireitä. Tämän päivän tutkivat toimittajat eivät ole yksinäisiä susia, vaan yhteistyön nimeen vannovia sosiaalisesti lahjakkaita tiimipelaajia. Joukossa on voimaa. Tämän ovat todistaneet Bellingcatin kaltaiset avoimia lähteitä käyttävät journalismiverkostot. Suurin osa opettajista myös tarjoutui olemaan apuna, mikäli myöhemmin tulisi jotain kysyttävää missä tahansa asiassa. Se saattoi olla periamerikkalaista kohteliaisuutta, mutta olen itsekin urani aikana useaan otteeseen oppinut sen, että toimittajat ovat lähtökohtaisesti todella avoimia ja halukkaita auttamaan toisia toimittajia – oli kyse kilpailevasta mediasta eli ei. Journalistien välinen solidaarisuus on arvokasta, ja kurssi todisti sen.